

- адміністративні справи при дворі (сокольничий, дворецький, скарбники тощо);
- вони складали боярську раду;
- міжнародні договори підписувались не лише князем, а ще й старшими дружинниками;
- будучи дружинниками князя бояри служили у війську;
- ставали вихователями княжих дітей.

Боярська рада – вища рада при князі, що складалася з бояр. Основними функціями боярської ради було розглядання питань законодавства, внутрішньої та зовнішньої політики, державного устрою, релігії. Боярська рада не мала постійного складу, князь скликав її лише під час необхідності [3; с. 5].

Під час роздробленості в XII – XV ст. влада князя сильно послабилась, натомість влада бояр лише закріпилася. Бояри мали свої землі і тому самі мали змогу правити. Були створені боярські республіки, всі важливі рішення приймалися боярською радою. Великі князі намагалися зменшити боярські привілеї, які було створено. Великі князі поступово почали придушувала виступи бояр, які чинили опір їхній політиці. Особливо сильний удар по боярству завдав цар Іван Грозний. Цар не мав принципів щодо страти бояр. За правління Івана Грозного покарання отримував кожен хто його заслужував, не зважаючи на взаємовідносини та колишні заслуги.

Боярство було скасовано на початку XVIII ст. царем Петром 1. Він заснував дворянську імперію з абсолютною монархією.

Отже, можна зробити висновок, що створення боярського класу, незважаючи на всі незгоди, відіграло велику роль у формування Київської Русі. Бояри займали неоднозначну позицію в управлінні державою, їх прагнення до автономії та самостійності, яку вони згодом набули через близькі стосунки з князем було викорінено назавжди, адже чим більше пільг та заохочень, тем більше потреб у них.

Список використаних джерел

1. <http://studies.in.ua/shpora-hukr/259-3-harakteristika-susplnogo-ladu-kiyivskoyi-rus.html>
2. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/35765/>
3. Науковий вісник Ужгородського університету, серія «Історія», Вип. 29, 2012. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/18043/1/misc_boyarskoi_ta_druzyanoi_dum.pdf

Воробей Ю. О., здобувач вищої освіти гр. ОА-201
 Науковий керівник – **Мельник О. Є.**, к.філос.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТРАДИЦІЙНЕ ЖІНОЧЕ ВБРАННЯ ЧЕРНІГІВЩИНИ

Перший одяг у людському суспільстві виник як засіб захисту тіла від зовнішніх дій навколишнього середовища. З плином часу в різних регіонах України він видозмінювався. Цьому сприяла низка різних факторів: історичні, кліматичні та соціальні.

Найбільш незвичайних та привабливих рис набув одяг Чернігівщини.

Тему жіночого вбрання Чернігівщини досліджували такі історики, як З. О. Васіна, О. Ю. Косміна, О. І. Рігельман, Ю. Ю. Павлович, Л. А. Юда та інші.

Як зазначає З. О. Васіна, у жіночому вбранні Чернігівського Полісся в період XI-XVII століття можна виділити три комплекси: сорочка і плахта; сорочка і спідниця; сорочка і “юпка з нагрудником”. До кожного з них додавалася “запасха” [1,38].

Дослідники зазначають, що *сорочки* Чернігівщини шилися додільними, іноді з небіленого полотна. Рукави могли бути як суцільно кроєні, так із уставками. В колористому відношенні побутувала вишивка “білим по білому”, біло-червона, біло-чорна. Найбільш характерними орнаментами були геометричні. Зустрічалися й рослинні орнаментальні мотиви, але вони розроблялися переважно в геометризованому вигляді (Рис. 1, 2) [1, 38].

Рис. 1

Рис. 2

Жіночим *поясним одягом* були “запаски”, “плахти” і спідниці. Запаска складалася з двох шматків домотканої тканини: “сіряка” та передньої синьої “попередниці”. Це був щоденний робочий одяг. На свята жінки носили плахти. Молоді дівчата носили спіднички з однотонної фарбованої вовнячої матерії насичених яскравих кольорів. Святковий комплекс з андраком доповнювався широким червоним поясом з багато орнаментованими кінцями та бахромою: “Так-то гарно убралась! Сорочка тоненька і плахта шовкова, пояс сріблом цвіткований, черевички високі; дрібно, дрібнесенько русу косу заплела, і золотий перстень блищить на правій руці” – так згадує про красиво одягнену жінку Марко Вовчок [3].

За дослідженнями О. Ю. Косміної, локальною своєрідністю жіночих комплексів цієї етнографічної зони були “спідниці до нагрудника”, являли собою варіант широкої спідниці, пришитої до ліфа, - реліктовний тип міщанського вбрання. Ліф додатково оздоблювали застроченими дрібними зборка. Наприкінці XIX - на початку XX ст. традиційні плахти з запасками та спідниці з нагрудниками з доморобної тканини замінили широкі спідниці з ситцю, які також шили з нагрудником (Рис. 3, 4) [2, 320].

Рис. 3

Рис. 4

На північно-західній Чернігівщині, як і на суміжній з нею Київщині, за матеріалами Ю. Ю. Павловича, носили керсетки з широким відкритим коміром типу давньоруського опліччя у комплексі з широкою кранною спідницею та фартухом [2, 322].

Як зауважує З. О. Васіна, *верхнім осінньо-весняним одягом* слугували короткі свити з домашнього сукна переважно темних кольорів. Деякі жінки одягали довгі білі свити. Кожухи в цій місцевості були укорочені, фарбовані в характерний оранжевий колір, прикрашені аплікацією та вишивкою [2, 322].

На думку О. Ю. Косміної, жіночі *головні убори* північної Чернігівщини мають характерні місцеві ознаки. Білі хустки, намітки та невисокі циліндричні очіпки густо вишивалися рослинним геометричним орнаментом. На південній Чернігівщині побутували різнокольорові очіпки. Бідні жінки носили ситцеві, а заможні - парчеві очіпки. В будень дівчата заплітали волосся в одну, рідше в дві коси, на свята носили розпущеним. Голову з обох боків прикрашали барвисто вишитою широкою стрічкою та букетами квітів [2, 322]. На вулиці поверх очіпка жінки вдягали великі куповані хустки: “маслинові”, “прохорівські”, “загрянисні”, “бодрусові”. Як правило, надавали перевагу вовняним чорним хусткам з каймою з різнокольорових квітів. В деяких повітах хустка пов’язувалась в три обхвати, і при цьому обов’язково було видно “вершок” очіпка, а в інших навпаки хустка покривала весь очіпок. Окрім купованих, побутували також домоткані полотняні хустки, вишиті по кутах червоними та синіми нитками. Орнаментальні мотиви вишивки були теж геометричні: хрести, чотирикутники, ламані лінії (Рис. 5, 6)

Рис. 5

Рис. 6

Комплекс жіночого вбрання південної Чернігівщини з середини XIX ст. урізноманітнюється одягом з кубового ситцю.

З другої половини XIX ст. зовнішній вигляд жіночого комплексу вбрання урізноманітнюється юпками з “перчиками”. Святковий комплекс убрання складався з довгополого літнього халата або зимового шушуна. Взимку також носили смугасті кожушанки та толуб’ясті кожушанки з широким відкритим коміром.

За працями З. О. Васіної, жіночим *взуттям* були чоботи і черевики. Чоботи з червоної шкіри на високих підборах з підківцями називались “сап’янцями”. Жіночі черевики кріпились до ноги за допомогою “волоків” – шкіряних ременців, якими хрест-навхрест перев’язували голінь. Інший варіант черевиків являв собою шкіряні туфлі з тупими носиками на високих підборах з залізними підківками [1, 47].

Робочим взуттям жінок були “постоли” з липового та в’язового лика. Їх плели на колодці у вигляді черевика з заокругленим носиком. Постоли кріпились обматаною до ноги онучею за допомогою мотузки. Постоли-личаки могли носити і взимку, якщо не було

сильних морозів. Ще в зимку носили “лямці” – валянки, які виробляли на суконних валяльнях.

Як описувала З. О. Васіна, *шийними прикрасами* дівчат і молодих жінок були різнокольорові намиста. Особливо цінувалося намисто з бурштину, яке переходило від бабусі до онуки. Дівчата підвішували до намиста дукачі. Коралове намисто перенизувалося срібними бусинами. Менш заможні носили намисто з малинового, жовтого та голубого скла. До намиста підвішували хрестики та ладанки, які купували в Києві. Жіноча шийна прикраса у вигляді двох ікон (Благовіщення і Воскресіння) у спільній срібній оправі, прикріпленої двома ланцюжками до срібного або позалощеного банта, прикрашеного червоною скляною вставкою, називалось “личманом”. Він підвішувався на шовкову малинову стрічку. Також на шії носили “плетінки” – прикрасу у вигляді смужки з різнокольорового бісеру [1,46].

На пальцях жінки носили перстні, у вухах - сережки. Сережки були срібні, дуті, переважно місяцеподібної форми. Часом робили підвіски з жовтого скла, яке імітувало бурштин.

Отож, у всі часи українська жінка була уособленням краси та витонченості. Їх красою надихались письменники та художники, а особливо жінки вражали розмаїттям та неповторністю свого одягу та прикрас. Серед традиційного жіночого одягу України найнезвичайніших та найгарніших рис, на думку автора, набув одяг Чернігівщини. Жіноче вбрання поділялося на повсякденне та святкове, також одяг змінювався залежно від статків господині. Але попри це все традиційне жіноче вбрання Чернігівщини залишалось особистим та індивідуальним, оскільки кожна жінка створювала сама свій образ.

Список використаних джерел

1. Васіна З.О. Український літопис вбрання: в 2-х т. / З. О. Васіна. – Т.2. – Київ: Мистецтво, 2006. – 158 с.
2. Косміна О. Ю. Традиційне вбрання українців: в 2-х т. / О. Ю. Косміна. – Т.2: Полісся. Карпати. – Київ: Балтія-Друк, 2009. – 443 с.
3. Марко Вовчок Максим Гримач [Електронний ресурс] / Марко Вовчок. – Режим доступу: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1966> – Дата перегляду: 17.03.2021. – Назва з екрана

Гнип Є. В., здобувачка вищої освіти 1 курсу, група МКІ-201
Науковий керівник – Колеватов О. О., к.і.н., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ТЯЖКА ДОЛЯ ЄВРЕЇВ: ПОДІЇ В БАБИНОМУ ЯРІ 1941-1943 РР.

Для євреїв які проживали на території України в ХХ столітті нестабільність Російської імперії у політиці та соціумі обернулася погромами, які уряд сприймав як один із способів боротьби з революцією. Під час першої світової війни починають відчуватися перші утиски євреїв. Їх звинувачують в поразках російської армії та у шпигунстві для ворожої Німеччини. Забороняється друкувати статті про героїчні досягнення євреїв на фронтах. На території Австро-Угорщини ситуація була подібна: євреїв звинувачували в зрадництві, боягузтві та отриманні вигоди від війни[1].

Найбільш жахливими для єврейського народу вважаються утиски у 1940-х роках, які були здійснені зі сторони очільника національно-соціалістичної партії Німеччини Адольфа